

Факти и цифри: 2

Деца в институции: Рискът

Protecting Children. Providing Solutions.

ВЪВЕДЕНИЕ

Институциите за деца от резидентен тип имат различни имена по света, вкл. **сиропиталища, домове за деца, домове за бебета.**

Независимо от името, размера или местоположението, институционалната грижа се определя от специфични характеристики:

- **Деца, които нямат роднинска връзка, се отглеждат от възрастни, на които им се плаща за това.**
- **Децата са отделени от семействата си, а често и от своята общност. В много случаи те нямат възможност да изградят връзка с обгрижващия ги.**
- **Институциите функционират според рутината на работното място, вместо да отговарят на индивидуалните нужди на децата.¹**

Въпреки че някои институции разполагат с добри ресурси и отдаден персонал, те не могат да заместят семейството. Изследвания в продължение на 80 години показват негативното въздействие на институционализацията върху здравето и развитието на децата, върху шансовете им в живота, както и високия риск от насилие.²

РИСКЪТ ЗА ЗДРАВЕТО

Здравето на някои деца в институции е лошо поради неблагоприятни физически условия, ограничена околна среда или липса на взаимодействие.³ По-долу са дадени няколко примера:

- Недохранването е често срещан риск при деца, които се нуждаят от подкрепа и повече време по време на хранене. Малки деца и такива с увреждания често остават недохранени, когато не получават подкрепа, дори при наличие на изобилие от храна.⁴
- „Токсичен стрес“ може да се получи при малко дете, чиято тревожност не се потушава от обгрижващия и мозъкът остава в тревога. Това редуцира невралните връзки и увеличава риска за здравето на по-късен етап.⁵
- Иммунната система не се развива нормално, ако детето е затворено в ограничено пространство, рядко напуска сградата, а понякога дори и леглото. Болестите се разпространяват лесно при наличие на много легла в една стая.⁶
- Физически и умствени увреждания могат да бъдат причинени или задълбочени в резултат на ограничено околно пространство и липса на стимулация на децата в институции.⁷
- Проблеми със слуха и зрението понякога възникват от недохранване и недостатъчна стимулация на сетивата. Много често тези проблеми остават недиагностицирани и нелекувани.⁸

РИСКЪТ ЗА РАЗВИТИЕТО

Ангажирането в дейности с обгрижващите създава сигнали и връзки в развиващия се детски мозък, което позволява на детето да развива интелектуални, физически и емоционални умения. Колкото повече са дейностите, толкова по-силни са връзките.⁹ При много деца, които са настанени в институция в ранна възраст, се отчита забавяне в тези области на развитие. В някои институции с ниско качество на услугата, децата не могат да седят, да вървят или пък да говорят до четири годишна възраст.¹⁰

Беренс и Нелсън (2015)¹¹ преразглеждат сравнително изследване на деца, институционализирани в ранна възраст и техни връстници от биологични или приемни семейства.

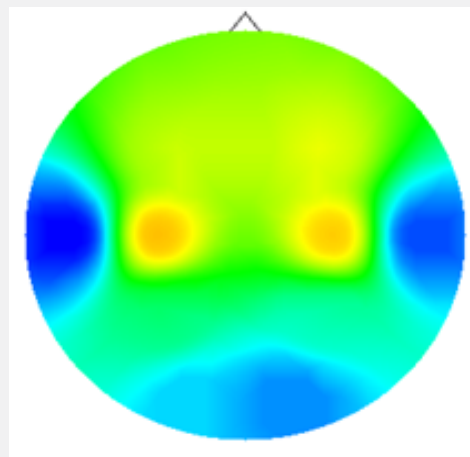
Резултатите показват:

- Спиране на физическия растеж. Букурещкият проект за ранна интервенция показва, че румънските деца губят един месец от нормалния си растеж на всеки 2,6 месеца, прекарани в институция. Подобни резултати посочват и други изследвания в Китай и Русия – забавяне с 1 месец за всеки 3.0 или 3.4 месеца.¹²
- Слабо социално и психологическо развитие. Според проучвания в няколко европейски държави, бебетата показват несигурна привързаност към обгрижващите. Това е свързано с поведенчески затруднения и „интернализирани разстройства“ като депресия или паническо разстройство на по-късен етап в живота.¹³
- По-ниски нива на коефициент на интелигентност, както и на мозъчна дейност. Ван Йезендорн и др. (2008)¹⁴ анализират данни, касаещи коефициента на интелигентност на 4000 деца в 19 страни:

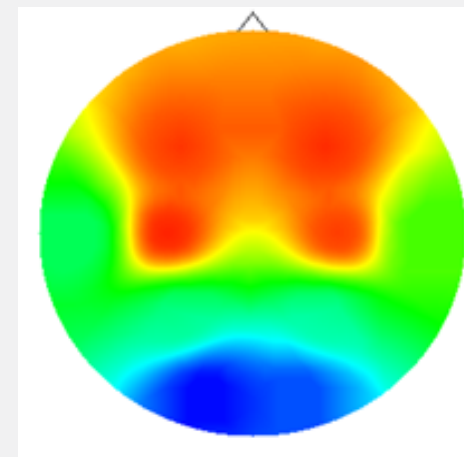
Средният коефициент на интелигентност на деца, отглеждани в биологични или приемни семейства е 104.

Средният коефициент на интелигентност на деца, отглеждани в институции е 84.

Тези снимки от Букурещкия проект показват слабата електрическа дейност в мозъка на едно институционализирано дете. Оранжевият и червеният цвят показват силна активност.¹⁵

**Нива на мозъчно развитие:
институционализирано дете**

**Нива на мозъчно развитие:
Дете, което никога не е било
институционализирано**

Други изследвания посочват допълнително негативно въздействие като ниско самочувствие, липса на емпатия, агресия, тенденция към самонараняване и забавено развитие на речта.¹⁶

РИСКЪТ ОТ НЕГЛИЖИРАНЕ, НАСИЛИЕ И ЕКСПЛОАТАЦИЯ

Световният доклад на ООН за насилието върху деца посочва употребата на телесно наказание, неправомерното третиране вкл. физическо ограничаване и електрошок върху деца в институции.¹⁷

Доклад за психиатрично заведение в Мексико разкрива, че деца със самонараняващо се поведение (като такива, които си удрят главата в стената) са пренебрегвани за дълго време или пък са постоянно държани в детски ограничителни кошари.¹⁸ Изследвания в Европа показват подобни практики, предимно при деца с увреждания.¹⁹

Увеличаването на персонала и финансирането за институциите може да подобри условията, но това не предлага цялостно решение. В допълнение, може да стимулира по-продължителен престой, както и настаняване на повече деца.

Много институции за деца в Чешката република разполагат с добри ресурси и функционират при високи стандарти²⁰, като един обгрижващ отговаря за пет деца.²¹

Въпреки това, проучване на правителството показва, че почти половината от децата поне веднъж бягат от институцията.

Повече от половината от тях извършват престъпление след напускане на институцията.²²

РИСКЪТ ЗА ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ШАНСОВЕ В ЖИВОТА

Децата, отглеждани в институции, често не изграждат социални мрежи или умения, които са от съществено значение на по-късен етап в живота. За тях е по-трудно да намерят работа и много по-вероятно да имат поведенчески, физически и умствени проблеми включително и високо-рискови типове поведение, инфекции, предавани по полов път, злоупотреба с алкохол и наркотици, както и насилие. Вероятността да бъдат зависими от държавата при тях е много по-голяма.²³

Данни от изследване в Русия показват резултатите на деца, отглеждани в институции.²⁴

1 от 3 деца
остава бездомно

1 от 5 деца има
криминално
досие

1 от 7 деца е
въвлечено в
проституция

1 от 10 деца
извършва
самоубийство

Деца с увреждания често остават в институциите за цял живот без възможност за обжалване на решението.²⁵

РЕШЕНИЕТО

Институционализацията на деца не е необходимост, а избор. Има много по-евтини алтернативи, които позволяват на децата да живеят в защитена семейна среда.

1

ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА РАЗДЯЛАТА

Услуги в общността могат да предотвратят отделяне от семейството и да спрат потока от деца към институциите.

Примерите включват училища, здравна грижа, финансова и правна подкрепа, услуги за родители и деца с увреждания, насоки за родителски грижи, закрила на децата и социална закрила, както и много други.²⁶ За щастие фактите показват, че е много по-евтино да подкрепяш едно семейство чрез социални услуги, отколкото да издържаш едно дете в институция.²⁷

2

ОБЕДИНЯВАНЕ НА СЕМЕЙСТВАТА

80% от децата в институции имат поне един жив родител, а причините за раздяла включват бедност, увреждане, достъп до образование и спешни грижи.²⁸ Много деца могат да се върнат да живеят със своите биологични семейства, когато има налични добри услуги, базирани в общността. Но е изключително важно децата от институции да бъдат внимателно подготвени за преместване и да се гарантира, че всяко дете ще отиде в защитена среда, която ще бъде в най-добър интерес за него.

3

АЛТЕРНАТИВНА ГРИЖА

В случаите, когато не е възможно децата да се върнат в техните биологични семейства (включително случаи на насилие или negliжиране), те могат да живеят в алтернативни семейно-базирани грижи с роднини, приемни семейства или осиновители.²⁹ Всички тези потенциални обгрижващи трябва да бъдат внимателно проверени, обучени и проследени, за да се гарантира, че настаняването е сигурно и в най-добрия интерес на детето. Малките групови домове са необходими понякога за малък брой по-големи деца.

ПРЕХОДЪТ

Много държави са изградили вече системи, използвайки семейно-базирания модел като този. Лумос предоставя опит и подкрепа на правителства, за да пренасочат ресурси във висококачествена и много по-финансово ефективна грижа, позволявайки на децата да живеят в семейство, където да са обичани и нужни.

Четете повече на: www.wearelumos.org/the-solution

Допълнителни четива

[Keeping children out of harmful institutions \(Save the Children, 2009\)/](#)

[Children, Orphanages and Families: A summary of research to help guide faithbased action \(Faith to Action Initiative, 2014\)](#)

[Global Facts about Orphanages \(Better Care Network, 2009\)](#)

[Harvard Centre on the Developing Child Video from Neil Boothby, US Government's Special Advisor on Children in Adversity](#)

[Официален уеб сайт на Лумос \[www.wearelumos.org\]\(http://www.wearelumos.org\)](#)

Препратки:

1. На базата на дефиницията, дадена в: Mulheir, G., Deinstitutionalisation – A Human Rights Priority for Children with Disabilities, Equal Rights Review, Volume 9, 2012.

2. Berens, A., Nelson, C., The science of early adversity: is there a role for large institutions in the care of vulnerable children?, The Lancet, 2015.

3. Browne, K., The risk of harm to young children in institutional care, Save the Children, 2009.

4. Mulheir, G., Browne, K., et al., De-institutionalising and transforming children's services: A guide to good practice, WHO collaborating Centre for Child Care and Protection, University of Birmingham,

5. Shonkoff, J., et al., Early Childhood Adversity, Toxic Stress, and the Role of the Pediatrician: Translating Developmental Science Into Lifelong Health, American Academy of Pediatrics, 2011.

6. Вижте бележка 3: Browne, 2009.

7. Ibid. Browne, 2009.

8. Ibid. Browne, 2009

9. "Key Concepts: Serve and Return," Center on the Developing Child, Harvard University, 2015 [accessed April 8, 2015].

10. Вижте бележка 4: Mulheir, Browne, et al., 2007, p32.

11. Вижте бележка 2: Berens, A., Nelson, 2015.

12. Bucharest Early Intervention Project, Caring for Orphaned, Abandoned and Maltreated Children (Powerpoint presentation), 2009. Available at: <https://www.crin.org/docs/PPT%20BEIP%20Group.pdf> [accessed 29 May 2015]

pdf [accessed 29 May 2015]

13. Вижте бележка 2: Berens, A., Nelson, 2015.

14. Van Ijzendoorn, M., Luijk, M., Juffer, F., IQ of children growing up in children's homes: a metaanalysis on IQ delays in orphanages, Merrill Palmer Quarterly, 54, 341-66, 2008.

15. Vanderwert R., Marshall P., Nelson C., Zeanah C., Fox N., Timing of intervention affects brain electrical activity in children exposed to severe psychosocial neglect. PLoS One 2010, 5, e11415, 2010.

16. Вижте бележка 4: Mulheir, Browne, et al., 2007, p32.

17. Pinheiro, P., World Report on Violence against Children, UNICEF, New York, 2006.

18. Mental Disability Rights International, Human Rights and Mental Health: Mexico. Washington, DC, MRDI, 2000.

19. Mental Disability Rights Initiative, The Hidden and Forgotten: segregation and neglect of children and adults with disabilities in Serbia, Belgrade, 2013. Mental Disability Rights International, Hidden Suffering: Romania's Segregation and Abuse of Infants and Children with Disabilities, 2006.

20. Křístek, A. et al. Analýza legislativy, řízení a financování systému péče o ohrožené děti. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010.

21. Kuchařová, V. et al. Zhodnocení a optimalizace řízení systému sociálně-právní ochrany (ohrožených) dětí a rodin ve vybraných regionech. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010.

22. Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Ministerstvo Vnitřní České republiky, 2007.

23. Csaky, C., Why Care Matters: The importance of adequate care for children and society, Family for Every Child, 2014.

24. Цитирано в: Holm-Hansen, J., Kristofersen, L., Myrvold, T., Orphans in Russia. Norwegian Institute for Urban and Regional Research, 2003:1. Tobis, D., Moving from Residential Institutions to Community Based Social Services in Central and Eastern Europe and the Former Soviet Union, World Bank, 2000, p33.

25. UNICEF, Children and Young People with Disabilities Fact Sheet, 2013.

26. Csaky, C., Keeping children out of harmful institutions, Save the Children, 2009.

27. Carter, R., Family Matters: A study of institutional childcare in Central and Eastern Europe and the Former Soviet Union, Everychild, 2005.

28. Вижте бележка 26: Csaky, 2009.

29. UN General Assembly, Guidelines for the Alternative Care of Children: resolution / adopted by the General Assembly, 24 February 2010, A/RES/64/142.

За пове информация относно изпълнението на насоките на ООН, вижте: Cantwell, N., Davidson, J., Elsley, S., Milligan, I., & Quinn, N., Moving forward: implementing the United Nations guidelines for the alternative care of children, Centre for excellence for looked after children in Scotland, 2013.